

Wyrok z dnia 16 lipca 1998 r.

II UKN 137/98

Nieopłacenie przez rolnika składki w terminie wskutek przewlekłej choroby nie może być traktowane jako usprawiedliwione siłą wyższą (art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.).

Przewodniczący SSN: Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Maria Tyszel, Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 16 lipca 1998 r. sprawy z wniosku Janiny D. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w G. o objęcie ubezpieczeniem społecznym, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z dnia 12 grudnia 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 9 września 1997 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu oddalił odwołanie wnioskodawczyni Janiny D. od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w G. z dnia 28 marca 1997 r. ustalającej, iż jej ubezpieczenie społeczne ustało z dniem 1 stycznia 1997 r. w związku z nieuregulowaniem w terminie składki na to ubezpieczenie. W uzasadnieniu Sąd przyjął, że wnioskodawczyni wystąpiła w dniu 7 lutego 1994 r. z wnioskiem o objęcie jej ubezpieczeniem społecznym rolników na podstawie art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 71, poz. 342 ze zm.) i ubezpieczeniem tym została objęta decyzją z dnia 8 lutego 1994 r. W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. (Dz.U. Nr 124, poz.

585) organ rentowy poinformował wnioskodawczynię, że nieopłacenie w terminie składki jest równoznaczne z odstąpieniem od ubezpieczenia, chyba że obowiązany do opłacania składki rolnik, wystąpił przed upływem terminu płatności o jego odroczenie, albo gdy nieopłacenie składki w terminie było skutkiem siły wyższej. Termin płatności składki za I kwartał 1997 r. upłynął 31 stycznia 1997 r., zaś składkę ubezpieczeniową wnioskodawczyni opłaciła 5 lutego 1997 r. W tych warunkach, w dniu 18 marca 1997 r., KRUS wydała decyzję o ustaniu ubezpieczenia na wniosek z dniem 1 stycznia 1997 r. i decyzja ta - jako oparta na przepisie art. 3 ust. 4 ustawy - jest trafna. W ocenie Sądu, fakt choroby wnioskodawczyni między 20 stycznia a 10 lutego 1997 r. nie może być traktowany jako wpływ siły wyższej usprawiedliwiającej opóźnienie, tym bardziej, że wszelkie opłaty domowe dokonywane były przez męża wnioskodawczyni, ona sama zaś, mimo choroby, poruszała się po domu, wykonując drobne prace.

Rozpoznając apelację wnioskodawczyni Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił ją, mimo iż uwzględnił zarzut, że Sąd pierwszej instancji z naruszeniem przepisu art. 233 § 1 KPC przyjął za wykazany fakt doręczenia wnioskodawczyni informacji o skutkach nieopłacenia składki w terminie. Według Sądu „okoliczność ta nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia w przedmiocie trwania ubezpieczenia rolniczego”, skoro skutek w postaci odstąpienia od ubezpieczenia na wniosek zachodzi z mocy samego prawa, po stwierdzeniu nieopłacenia składki w terminie, z wyłączeniem sytuacji, gdy rolnik przed upływem terminu płatności wystąpił o jego odroczenie lub też, gdy nieopłacenie składki było skutkiem siły wyższej.

Powyższy wyrok zaskarżyła kasacją wnioskodawczyni i zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 3 ust. 3 i 4 ustawy o u.s.r. oraz art. 9 KPA - i przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy - art. 227, 232, 233 § 1 i 328 § 2 KPC - przez niewłaściwe zastosowanie, wniosła o jego zmianę i orzeczenie co do istoty sprawy, bądź o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Według skarżącej, organ rentowy zaniedbał poinformowania wnioskodawczyni o skutkach nieopłacenia składki w terminie, naruszając art. 9 KPA znajdujący zastosowanie w stosunkach między ubezpieczonym a organem rentowym, Sąd natomiast bezpodstawnie uznał, że choroba skarżącej (żylaki nóg) nie jest „siłą wyższą” usprawiedliwiającą nieterminowe opłacenie składek.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Apelacyjny co do nieopłacenia w terminie przez wnioskodawczynię należnej składki ubezpieczeniowej za pierwszy kwartał 1997 r. nie są w istocie kwestionowane, podobnie jak fakt korzystania przez nią z pomocy poradni ZOZ w A.K. w związku z zapaleniem żyłaków podudzia lewego w okresie od 20 stycznia do 10 lutego 1997 r.

Oceny wymaga więc, czy spóźnione opłacenie składki spowodowało skutek w postaci uznania, że nastąpiło odstąpienie od ubezpieczenia na wniosek, stosownie do art. 3 ust. 4 i 3a ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25).

Ubezpieczenie przewidziane we wskazanej ustawie może bądź to być obowiązkowe, co wprost z niej wynika (niezależne od woli rolnika) - art. 7 ust. 1 i 16 ust. 1 ustawy, bądź też nastąpić na wniosek rolnika - art. 7 ust. 2 i 16 ust. 2. W przypadku ubezpieczenia na wniosek, osoba, która mu podlega może od niego w każdym czasie odstąpić - art. 3 ust. 3 - składając stosowne oświadczenie w tej sprawie. Ustawa stwierdza również, że „Równoznaczne z odstąpieniem od ubezpieczenia na wniosek jest nieopłacenie w terminie składki, chyba, „że (...) nieopłacenie składki w terminie było skutkiem siły wyższej” - art. 3 ust. 4 ustawy. Pojęcie „siła wyższa” nie zostało w ustawie zdefiniowane, jednak na podstawie ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego można przyjąć, że jest nią działanie zdarzenia zewnętrznego (leżącego poza osobą zobowiązaną), niemożliwego do przewidzenia wobec małego stopnia prawdopodobieństwa jego pojawienia się w określonej sytuacji i niemożliwego do zapobieżenia jego szkodliwym następstwom. Siłą wyższą w rozumieniu ustawy, poza zjawiskami przyrody (klęska żywiołowa), może być również wypadek przy pracy rolniczej lub inny wypadek, w wyniku którego dochodzi do całkowitej niezdolności do pracy lub nagła choroba o gwałtownym przebiegu, która uniemożliwia wykonywanie normalnych czynności (np. zawał serca). Nie jest nią natomiast przewlekłe schorzenie, tym bardziej gdy nie wiąże się z koniecznością hospitalizacji, której nie można przewidzieć. Przewidziana w przepisie formuła, w myśl której następuje skutek w postaci uznania, że doszło do odstąpienia od ubezpieczenia na wniosek, jest oderwana od braku zawinienia po stronie ubezpieczającego się rolnika, czy też okoliczności usprawiedliwiających opóźnienie w opłaceniu składki, nie pozwalając

na „przywrócenie terminu”. Wynika to z uznania, że w przypadku przystąpienia przez rolnika do ubezpieczenia dobrowolnego, bierze on na siebie bezwzględny obowiązek terminowego uiszczania składek, a uchybienie temu obowiązkowi - nawet niezawinione - powoduje skutek wynikający z mocy samego prawa. W tej sytuacji, pouczenie osoby objętej dyspozycją tego przepisu o jego treści nie ma znaczenia dla wystąpienia skutku, ten bowiem wynika z ustawy. W rozpoznawanej sprawie opóźnione opłacenie składki nie było wynikiem wystąpienia siły wyższej [...] stąd też wystąpił skutek w postaci odstąpienia od ubezpieczenia dobrowolnego.

W tym stanie rzeczy, gdy kasacja nie jest oparta na usprawiedliwionych podstawach, należało orzec o jej oddaleniu po myśli art. 393¹² KPC.

=====